

Jiří Nekvapil, Marián Sloboda, Peter Wagner: *Mnohojazyčnost v České republice: Základní informace – Multilingualism in the Czech Republic: Basic Information*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 117 s., ISBN 978–80–7106–581–4.

Ačkoli je pro současnou jazykovou situaci¹ v České republice příznačné dominantní postavení češtiny, tedy jazyka převládajícího na takřka všech úrovních komunikace, setkáváme se zde stále častěji s přítomností dalších jazykových kódů a také vyšším počtem lidí, kteří tyto jazyky ovládají. O dvoj- nebo vícejazyčnosti na území České republiky se stále nejčastěji hovoří především v kontextu příhraničních regionů se smíšeným etnickým (národnostním) složením, v historických souvislostech apod., nicméně dnes se dostáváme do kontaktu s cizími (jinými) jazyky běžně také ve škole, pracovním prostředí a dalších sférách života. Na aktuálnosti tak nabývají jazykové kontakty, jež vznikají realizací konkrétních jazyků konkrétními uživateli, příp. širším společenstvím. Příčiny nárůstu užívání dalších (ostatních) jazyků se zpravidla vyznačují některými mimojazykovými faktory, např. etnoidentifikačními, komunikativně-pragmatickými nebo migračními, mají však mj. souvislost s jazykovou výukou ve školách, cestovním ruchem, procesem zapojování do unijních struktur, mezinárodní spolupráci či soukromými kontakty se zahraničím. Recenzovaná publikace se tedy pokouší podat základní přehled o fenoménu dnešního dvoj- a vícejazyčného prostředí, tedy takového, v němž se, v širším slova smyslu, paralelně uplatňují dva (a více) jazykové kódy a kde se v jazykové komunikaci jedinců i celého společenství setkávají dva (více či méně) odlišné jazykové systémy.

Kolektiv autorů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy se v příručce pokouší populární, ale zároveň také odbornou formou sumarizovat veškeré podstatné otázky související se současnou jazykovou situací v České republice. Na problematiku zmiňované mnohojazyčnosti nahlíží zejména ze sociolingvistického pohledu, přičemž popisovaný soubor otázek člení do tří základních tematických celků. Po

¹ Jazykovou situaci odborná literatura obecně definuje jako více či méně soudržný sociálně-komunikační systém určitého společenství, zpravidla státního, v určitém časovém úseku a v daných sociálních, politických a kulturních podmínkách, který je tvořen souhrnem všech jazyků nebo teritoriálních, sociálních dialektů (nářečí, profesní mluva, slangy) a funkčních (spisovný jazyk, obecný jazyk) variet jednoho jazyka, používaných tímto společenstvím (srov. mj. F. Čermák, *Jazyk a jazykověda*. Praha 2001, s. 77).

krátkém uvedení do problematiky se autoři v první části věnují přehledu a aktuálním tendencím jazykové situace na území České republiky. Při hodnocení této situace věnují pozornost několika kritériím. Za jedno z nejvýznamnějších považují hledisko právního postavení, kdy rozlišují a blíže specifikují tři základní skupiny jazyků (s. 12): „1) jazyky úřední komunikace, 2) jazyky národnostních menšin a 3) jazyky ostatní (imigrantské a mezinárodní jazyky, které nemají status jazyků 1. a 2. skupiny)”. V další rovině si všímají také aspektu počtu uživatelů a míry rozšíření jednotlivých jazyků. I přes složitost určení konkrétního počtu uživatelů daných jazyků (mj. prostřednictvím určení mateřského jazyka) dokládají některé dostupné statistické údaje. V druhé části příručky autoři představují výběr nejčastěji užívaných jazyků v České republice. Celkem je tedy v abecedním pořadí prezentováno více než dvacet jazyků, mezi nimiž najdeme mj. angličtinu, němčinu, polštinu, romštinu, slovenštinu, ukrajinštinu, vietnamštinu nebo těšínské nářečí. Každý jazyk je opatřen krátkým komentářem, v němž se autoři snaží podat maximum základních informací, např. o genezi, teritoriálním rozšíření, sociálním a funkčním uplatněním daného jazyka, počtu uživatelů, právním postavením. Obě části jsou doplněny o přehled vybraných pojmů inter- a intralingválí povahy, majících souvislost s fungováním uvedených jazyků v České republice. Čtenář se tedy může seznámit se základními (sociolingvistickými) hesly typu *bilingvismus a multilingvismus*, *jazyková asimilace a integrace*, *jazyková diskriminace*, *jazykové právo*, *mateřský jazyk*, *menšinový jazyk*, *úřední*, *oficiální a státní jazyk* apod.

Jednoznačnou předností nepřiliš rozsáhlé příručky je vedle její přístupnosti a ucelenosti, dvojjazyčné zpracování – český text je doplněn také o ekvivalentní anglickou jazykovou verzi. Jak uvádějí samotní autoři, slouží tato příručka široké laické i odborné veřejnosti. Příručku tak ocení nejen domácí sociologové, jazykovědci, pracovníci státní a místních samospráv, členové nejrůznějších sdružení a spolků, pedagogové a studenti, ale také zahraniční bohemisté, filologové a další zájemci o češtinu a aktuální jazykovou situaci v České republice vůbec.

Jiří Muryc, Ostrava